

ROMÂNIA
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
CABINETUL PREȘEDINTELUI

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
PREȘEDINTE
Intrare Nr. 1/1234/MC
20 22 Luna 03 Ziua 23

Palatul Parlamentului
Calea 13 Septembrie nr.2, Intrarea B1, Sectorul 5, 050725, București, România
Telefon: (+40-21) 313.25.31; Fax: (+40-21) 312.54.80
Internet: <http://www.ccr.ro> E-mail: pres@ccr.ro

25-03-2022

Dosarul nr.752A/2022

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURĂ JURISDICTIONALĂ
NR. 2649 / 22 MAR 2022

Domnului

Ion-Marcel CIOLACU

Președintele Camerei Deputaților

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
SECRETAR GENERAL
Nr. 2/1087 C/24.03.2022

În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, vă trimitem, alăturat, în copie, obiecția formulată de Grupul parlamentar al Uniunii Salvați România, referitoare la neconstituționalitatea sintagmei „*opinie ori apartenență politică*” cuprinsă în articolul unic din Legea pentru modificarea art.369 din Legea nr.286/2009 privind Codul penal (Pl-x nr.134/2021).

Vă adresăm rugămintea de a ne comunica punctul dumneavoastră de vedere până la data de 11 aprilie 2022 (inclusiv în format electronic, la adresa de e-mail ccr-pdv@ccr.ro), ținând seama de faptul că dezbaterile Curții Constituționale vor avea loc la data de 28 aprilie 2022.

Vă asigurăm, domnule Președinte, de deplina noastră considerație.

ROMÂNIA
PREȘEDINTE

PROF.UNIV.DR. VALER DORNEANU

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Dosar nr. 1624 / 2022

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURĂ JURISDICȚIONALĂ

NR. 2636 / 22 MAR 2022

Parlamentul României
Camera Deputaților
Secretar general

București,
Nr. 2/2525/22.03.2022

Domnului

VALER DORNEANU
Președintele Curții Constituționale

Stimate domnule Președinte,

În temeiul dispozițiilor art.27 alin.(1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, vă transmitem alăturat, sesizarea formulată de Grupul parlamentar al Uniunii Salvați România, referitoare la Proiectul de Lege pentru modificarea art.369 din Legea nr.286/2009 privind Codul penal (Plx.134/2021).

Cu deosebită considerație,

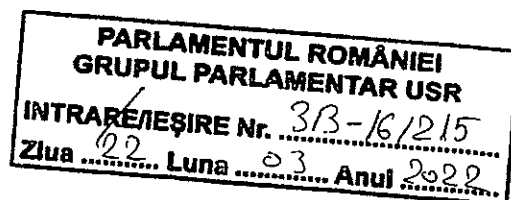
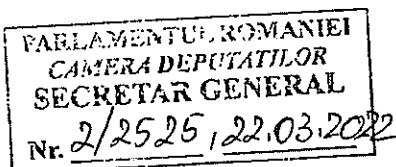
SECRETAR GENERAL

SILVIA CLAUDIA MIHALCEA

CURTEA CONSTITUTIONALĂ
REGISTRATURA JURISDICTIONALĂ
NR. 1 / 12 MAR 2011

CURTEA CONSTITUTIONALĂ
Fosca nr. 1

ROMANIA

Parlamentul României Camera Deputaților Grupul parlamentar USR

**Către: SECRETARIATUL GENERAL AL CAMEREI DEPUTAȚILOR
Doamnei Silvia-Claudia MIHALCEA**

Doamnă Secretar General,

În temeiul art. 146 lit. a) din Constituția României, republicată, art. 136 alin. (3) din Regulamentul Camerei Deputaților, precum și art. 15 alin. (1) și (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale a României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, vă depunem alăturat obiecția de neconstituționalitate a **Legii pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind Codul penal (Pl-x nr. 134/2021)**, solicitându-vă să o înaintați Curții Constituționale a României, în ziua depunerii.

Cu stimă,

În numele semnatarilor,

Lider Grup USR

Liviu-Ionuț MOȘTEANU

Grup Parlamentar USR

Telefon: 021.414.1058, 021.414.1059; Fax: 021.414.1062; e-mail: usrplus@cdep.ro

Către: **CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI**

Domnului Valer DORNEANU,

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE

Domnule Președinte,

În conformitate cu prevederile art. 146 lit. a) din Constituția României, republicată, art. 136 alin. (3) din Regulamentul Camerei Deputaților, precum și ale art. 15 alin. (1) și (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, deputații și senatorii menționați în anexele atașate, formulăm prezenta

OBIECȚIE DE NECONSTITUȚIONALITATE

cu privire la sintagma „*opinie ori apartenență politică*”, cuprinsă în articolul unic din **Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind Codul penal** (Pl-x nr. 134/2021),

pe care o considerăm **neconformă cu o serie de articole din Constituția României**, solicitând respectuos instanței de contencios constituțional **constatarea neconstituționalității** acestuia pentru motivele expuse în continuare.

CUPRINS

- I. SITUAȚIA DE FAPT;**
- II. TEMEIUL CONSTITUȚIONAL;**
- III. MOTIVE DE NECONSTITUȚIONALITATE;**
- IV. CONCLUZII.**

I. SITUAȚIA DE FAPT

Această Lege, adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (1) din Constituția României, republicată, a fost transmisă spre promulgare Președintelui României la data de 2 iulie 2021.

Președintele României a trimis în data de 22 iulie 2021 o sesizare de neconstituționalitate referitoare la prevederile *Legii pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal*.

Prin sesizarea de neconstituționalitate se apreciază că soluția legislativă criticată aduce atingere atât principiului previzibilității și clarității normelor, așa cum acesta își găsește expresia în prevederile art. 1 alin. (5) din Constituție și cum a fost dezvoltat în jurisprudența constituțională cât și, pe cale de consecință, prevederilor art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală. De asemenea, s-a apreciat că prin absența oricăror criterii din cele la care face referire actul european a cărui transpunere se urmărește – respectiv: criterii de rasă, culoare, religie, descendență sau origine națională sau etnică – noile prevederi ale art. 369 din Codul penal dobândesc un caracter general, vag, lipsit de claritate și previzibilitate.

În acest sens, s-a considerat că legea criticată este contrară dispozițiilor art. 1 alin. (3) din Constituție deoarece încalcă principiul securității juridice, ca urmare a lipsei de claritate și previzibilitate a normei, principiu ce constituie o dimensiune fundamentală a statului de drept, dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție referitoare la statul de drept și la respectarea Constituției și a legilor, soluției instituite de legiuitorul constituant la art. 20 alin. (2) prin raportare la art. 7 paragraful 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și prevederilor art. 147 alin. (4) din Legea fundamentală.

Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 561/2021, a admis obiecția de neconstituționalitate formulată de Președintele României și a constatat că dispozițiile art. I din Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal sunt neconstituționale.

În ședința din data de 17 noiembrie 2021, Legea a fost adoptată de Senat.

Camera decizională - Camera Deputaților, pe data de 14.03.2022 a adoptat Legea, cu următorul conținut:

„Articol unic. - *Articolul 369 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și va avea următorul cuprins:*
Incitarea la violență, ură sau discriminare

Art. 369. - Incitarea publicului, prin orice mijloace, la violență, ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane sau împotriva unei persoane pe motiv că face parte dintr-o anumită categorie de persoane definită pe criterii de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau

infecție HIV/SIDA considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

Prezenta lege transpune art. 1 alin. (1) lit. a) din Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 328 din 6 decembrie 2008."

II. TEMEIUL CONSTITUȚIONAL

Constituția României

Articolul 1 Statul român

(1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului român este republica.

(3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate.

(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.

Articolul 20 Tratatul internațional privind drepturile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și legile interne, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile.

Articolul 30 Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(2) Cenzura de orice fel este interzisă.

(3) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații.

(4) Nici o publicație nu poate fi suprimată.

(5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.

(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

(8) Răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictelor de presă se stabilesc prin lege.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Articolul 10 Libertatea de exprimare

1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele să supună societățile de radiodifuziune, cinematografie sau televiziune unui regim de autorizare.

2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene

Articolul 11 Libertatea de exprimare și de informare

(1) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a transmite informații sau idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere.

(2) Libertatea și pluralismul mijloacelor de informare în masă sunt respectate.

III. MOTIVE DE NECONSTITUȚIONALITATE

ARGUMENT Prin conținutul său normativ (sintagma „*opinie ori apartenență politică*”), Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind Codul penal aduce atingere prevederilor art. 30 din Constituția României, republicată, referitor la libertatea de exprimare.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a României a reținut că incriminarea sau dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, fiind **limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale**. În acest sens, Curtea a statuat că legiuitorul trebuie să dozeze folosirea mijloacelor penale în funcție de valoarea socială ocrotită, **Curtea putând cenzura opțiunea legiuitorului numai dacă aceasta contravine principiilor și exigențelor constituționale** (a se vedea în acest sens, Decizia nr. 824 din 3 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 122 din 17 februarie 2016 și Decizia nr. 392 din 6 iunie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 504 din 30 iunie 2017).

Cu privire la încălcarea art. 30 din Constituția României, „*strâns legată de libertatea conștiinței, libertatea de exprimare este posibilitatea omului de a-și exprima prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, gândurile, opiniile. Așa cum este reglementată la nivel constituțional, libertatea de exprimare are un conținut complex. Ea este una din cele mai vechi libertăți cetățenești, o libertate de tradiție, cunoscută fie sub această denumire, fie sub denumirile diferitelor aspecte ale sale, libertatea cuvântului sau libertatea presei. Constituția definește ce anume se poate exprima liber și prin ce forme și mijloace se poate realiza acest lucru. Astfel, pot fi exprimate liber gândurile, opiniile, credințele și creațiile de orice fel. (...) Libera de exprimare, ca libertate fundamentală cetățenească trebuie realizată în public. Exprimarea „în public” este definitorie pentru conținutul juridic al acestei libertăți.* (Constituția României

revizuită. Comentarii și explicații, Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, editura C.H.Beck, 2004).

Cu privire la noul criteriu introdus, „*opinie ori apartenență politică*”, de natură să aducă o cenzură dreptului la liberă exprimare, „*Constituția României interzice cenzura de orice fel. Este o prevedere constituțională decisivă pentru libertatea de exprimare.*” (Constituția României revizuită. Comentarii și explicații, Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Elena Simina Tănăsescu, editura C.H.Beck, 2004).

Art. 30 din Constituția României stabilește chiar în textul său, prin alineatul 7, criteriile care circumscriu inviolabilitatea libertății de exprimare: „*Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, indemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violență publică, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.*”, criteriul „*opinie ori apartenență politică*”, introdus prin legea supusă controlului constituțional neregăsindu-se printre acestea.

În ceea ce privește libertatea de exprimare prin presă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut rolul indispensabil de „câine de pază” care revine presei într-o societate democratică (Hotărârea C.J.U.E. din 27 martie 1996, pronunțată în cauza *Goodwin c. Regatului Unit*, paragraful 39).

Prevederile art. 30 din Constituție consacră libertatea de exprimare, care reprezintă posibilitatea omului de a-și manifesta, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, gândurile, opiniile, credințele religioase și creațiile de orice fel. (Decizia C.C.R. nr. 756 din 1 iunie 2010, M. Of. nr. 468 din 7 iulie 2010).

Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 166 din 7 martie 2014, reprezintă actul normativ care definește discriminarea, stabilește criteriile de discriminare, enumeră cazurile în care faptele de discriminare sunt calificate drept contravenții și stabilește organul competent să constate răspunderea juridică și să aplice sancțiunile corespunzătoare. Astfel, potrivit art. 2 alin. (1) din ordonanță, „prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței

sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice”. Dispozițiile art. 2 alin. (1)-(7) definesc comportamentele discriminatorii care atrag răspunderea civilă, contravențională sau penală, după caz, în condițiile legii, imputabile tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice, în ceea ce privește condițiile de încadrare în muncă, criteriile și condițiile de recrutare, selectare și promovare, accesul la toate formele și nivelurile de orientare, de formare și perfecționare profesională, protecția și securitatea socială, serviciile publice sau alte servicii, accesul la bunuri și facilități, sistemul educațional, asigurarea libertății de circulație, asigurarea liniștii și ordinii publice, precum și orice alte domenii ale vieții sociale. În continuare, dispozițiile art. 6–15 din ordonanță enumeră faptele care constituie contravenții, iar potrivit art. 19 alin. (1) lit. c), în vederea combaterii faptelor de discriminare, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (autoritate responsabilă cu aplicarea și controlul respectării prevederilor ordonanței în domeniul său de activitate) investighează, constată și sancționează faptele de discriminare. De asemenea, dispozițiile art. 27 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 137/2000 prevăd posibilitatea ca persoana care se consideră discriminată să formuleze o cerere pentru acordarea de despăgubiri și restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare, direct în fața instanței de judecată, potrivit dreptului comun. Printre faptele incriminate contravențional se află cele prevăzute de art. 15 din ordonanță, potrivit căruia *„Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia”*. Cu alte cuvinte, legea contravențională sancționează comportamentul public de instigare la ură și discriminare îndreptat împotriva unei persoane, a unui grup de persoane sau a unei comunități legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestora. Nu se regăsește aici și criteriul opiniei sau apartenenței politice.

Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 561/2021, a reținut că *„legiuitorul are îndreptățirea de a plasa protecția constituțională a valorii care nu intră sub*

incidența penalului în sfera răspunderii civile delictuale”, deci, implicit, Curtea a acceptat teza potrivit căreia incidența răspunderii penale este condiționată de o anumită gravitate a faptei sau de un anumit nivel de afectare a valorii protejate prin norma penală.

Totodată, Curtea reține în Decizia 405/2016 că, *„în exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul „ultima ratio”*. Referitor la principiul ultima ratio în materie penală, Curtea observă că acesta provine din limba latină, sintagma „ultima” provine din latinul „ultimus” însemnând „ultimul”, iar „ratio” în limba latină are semnificația de „procedeu”, „metodă”, „plan”. Astfel, ultima ratio are semnificația comună de procedeu sau metodă ultimă sau finală folosită pentru a atinge scopul urmărit. Curtea apreciază că, în materie penală, acest principiu nu trebuie interpretat ca având semnificația că legea penală trebuie privită ca ultimă măsură aplicată din perspectivă cronologică, ci trebuie interpretat ca având semnificația că legea penală este singura în măsură să atingă scopul urmărit, alte măsuri de ordin civil, administrativ etc. fiind improprii în realizarea acestui deziderat.

Curtea apreciază că, în sens larg, scopul urmărit de legiuitor prin legislația penală este acela de a apăra ordinea de drept, iar, în sens restrâns, este acela de a apăra valori sociale, identificate de legiuitor în partea specială a Codului penal, acest scop fiind, în principiu, legitim. Totodată, măsurile adoptate de legiuitor pentru atingerea scopului urmărit trebuie să fie adecvate, necesare și să respecte un just echilibru între interesul public și cel individual. Curtea reține că din perspectiva principiului „ultima ratio” în materie penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, ci această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate, de gravitate, care să justifice sancțiunea penală.

Curtea observă că acest principiu este receptat în jurisprudența curților constituționale, precum și în cuprinsul unor documente ale Comisiei europene pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția) sau ale altor entități. Astfel, Curtea Constituțională a Lituaniei a reținut că principiul constituțional al statului de drept ar fi încălcat în cazul în care răspunderea juridică a fost stabilită în lege pentru o astfel de faptă care nu este periculoasă pentru societate, și, prin urmare, nu trebuie sancționată, respectiv o sancțiune strictă (răspunderea juridică) a fost stabilită în lege pentru o faptă care este contrară legii, și a cărei sancțiune sau pedeapsă impusă

celui care a săvârșit-o este în mod evident prea mare, disproporționată (inadecvată) cu încălcarea comisă și, prin urmare, injustă (Decizia din 10 noiembrie 2005, pronunțată în Cazul nr. 01/04). Tribunalul Constituțional din Portugalia a reținut, în esență, că într-un stat democratic bazat pe domnia legii trebuie să se acorde atenție principiului constituțional potrivit căruia legea penală trebuie să fie utilizată numai pentru a proteja bunurile și valorile juridice care merită în mod clar o protecție penală (POR-2012-1-008, Codices). De asemenea, Curtea Constituțională a Ungariei a reținut că rolul sistemului sancționator de drept penal ca o măsură ultima ratio înseamnă, fără îndoială, că acesta trebuie aplicat în cazul în care măsurile reglementate prin intermediul altor ramuri de drept se dovedesc insuficiente. Cu toate acestea, Curtea Constituțională a Ungariei nu ia în considerare starea sistemului juridic în vigoare, ci ia în considerare și potențialul său de dezvoltare. Reglementarea incompletă a sistemului de sancțiuni juridice disponibile nu este un argument acceptabil în sine pentru a declara un anumit comportament ca infracțiune; restrângerea penală a drepturilor fundamentale constituționale nu este nici necesară, nici proporțională dacă este fundamentată pe astfel de motive (Decizia nr. 18/2004).

Curtea Constituțională a reținut că ilicitul penal este cea mai gravă formă de încălcare a unor valori sociale, iar consecințele aplicării legii penale sunt dintre cele mai grave.

Introducerea unui criteriu (față de care să se considere că incitarea la ură, violență și discriminare ar constitui infracțiune) ca cel *opinie ori apartenenței politice*, în legea penală, conduce la o adăugare nepermisă de Constituție, de natură a aduce o cenzură dreptului la liberă exprimare.

ARGUMENT Prin conținutul său normativ (dispozițiile art. I, respectiv sintagma „*opinie ori apartenență politică*”), **Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind Codul penal aduce atingere prevederilor art. 1 alin. (3) și (5), în componenta sa referitoare la principiul previzibilității și clarității normelor, astfel cum a fost dezvoltat într-o bogată jurisprudență constituțională.**

Potrivit dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție, „În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”. Această obligație, care revine atât persoanelor fizice cât și persoanelor juridice, se aplică în egală măsură și Parlamentului, inclusiv în privința modului de exercitare a atribuției sale principale și esențiale, respectiv aceea de unică autoritate legiuitoare a țării, care constă în

elaborarea proiectelor de lege și adoptarea acestora ca legi ale statului român. Astfel, Parlamentul nu își poate exercita competența de incriminare și de dezincriminare a unor fapte antisociale decât cu respectarea normelor și principiilor consacrate prin Constituție (Decizia nr. 2 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 71 din 29 ianuarie 2014 și Decizia nr. 392 din 6 iunie 2017).

Curtea Constituțională, a reținut, în jurisprudența sa constantă, că respectarea prevederilor Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative constituie un veritabil criteriu de constituționalitate prin raportare la aplicarea art. 1 alin. (5) din Constituție. De asemenea, instanța constituțională a reținut că accesibilitatea și previzibilitatea legii sunt cerințe ale principiului securității raporturilor juridice, constituind garanții împotriva arbitrarului (Decizia nr. 139 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 336 din 3 mai 2019).

În acest sens, prin Decizia nr. 26/2012, Curtea Constituțională a reținut următoarele: *„Deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, Curtea constată că prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesară.*

Totodată, trebuie avute în vedere și dispozițiile constituționale ale art. 142 alin. (1), potrivit căroră *„Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției”*, și pe cele ale art. 1 alin. (5) din Constituție, potrivit căroră, *„în România, respectarea [...] legilor este obligatorie”*. Astfel, Curtea constată că reglementarea criticată prin nerespectarea normelor de tehnică legislativă determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii.”

Edificatoare în procedura legislativă pentru stabilirea cu exactitate a intenției legiuitorului la edictarea acestei norme au fost dezbaterile purtate în cadrul Comisiei juridice a Camerei Deputaților. Justificând introducerea acestui criteriu președinta Comisiei juridice, de disciplină și imunități a Camerei Deputaților a afirmat următoarele: *„Asistăm în ultima perioadă de timp la atacuri, nu vreau să le numesc mizerabile pentru că aş folosi un cuvânt de netolerat totuși în cadrul Comisiei juridice a Camerei Deputaților, însă ceea ce se întâmplă privitor la apartenența politică a fiecăruia dintre noi până la urmă, eu cred că trebuie să fie sancționat, pentru că, dacă mergem așa, în această direcție, vom asista la atentate politice. Vom*

fi linșați pe stradă pentru că facem parte din anumite partide. Eu una, personal, m-am săturat să fiu numită pesedistă, ciuma roșie și așa mai departe. Cred că dreptul fiecăruia și opțiunea politică a fiecărei persoane trebuie respectată și cred că niciun om nu trebuie să fie jignit, atacat, atât el, cât și familia, pentru că face parte dintr-un anumit partid.”. De asemenea, vicepreședintele Comisiei a adăugat: „Dumneavoastră vă puteți exprima, dar și eu am dreptul de a nu fi discriminat într-un mod public fără să am dreptul să mă apăr sau pârghiile mai degrabă de a mă apăra, de a-mi putea justifica printr-o instituție și aici vorbim de o prevedere în Codul penal, care să-mi dea această acest drept, care, la fel, vreau să-l subliniez, este tot un drept, de a-mi alege apartenența politică, socială, etnică dacă se poate sau religioasă.”. Prin raportare la scopul legii astfel cum a fost redefinit în procedura de reexaminare după decizia CCR nr. 561/2021, fără a mai avea legătură cu scopul inițial al legii (punerea în acord a Codului penal cu Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008), constatăm că introducerea acestui criteriu suplimentar a îndepărtat proiectul de lege de la finalitatea sa exprimată prin expunerea de motive, trecându-se în sfera penală un domeniu care nu ar trebui să se regăsească acolo. În România situația socio-culturală nu justifică a se considera că politicienii sau simpatizații partidelor politice ar constitui un grup social vulnerabil care ar avea nevoie de protecție juridică sporită prin introducerea unor reglementări penale care să incrimineze faptele de instigare la violență, ură sau discriminare împotriva unor politicieni sau a unor cetățeni cu anumite convingeri politice. Deși se susține că textul incriminator de fapt îi protejează pe cei care exprimă opinii politice sau care au o apartenență politică, în realitate textul prezintă mai multe dezavantaje decât posibile avantaje prin aceea că admite că avem o problemă gravă care are nevoie de reglementare și că îi expune pe membrii societății civile, pe jurnaliști, dar și pe politicieni, la anumite sancțiuni atunci când opiniile lor îmbracă forme mai dure care, în lipsa unei definiții clare a noțiunii de incitare la ură, ar putea fi considerate drept astfel de fapte.

Această situație reprezintă ea însăși o încălcare a principiului egalității în fața legii și o formă de **discriminare** a altor categorii sociale în raport cu politicienii și cei care își manifestă apartenența sau opiniile politice, care sunt avantajați și protejați suplimentar de legea penală fără a exista o justificare convingătoare pentru asta.

Criteriul opiniei și apartenenței politice este fundamental diferit față de celelalte (dizabilitate, infecție cu HIV etc.), prin aceea că, desemnează o categorie de persoane esențialmente criticabile în orice țară democratică. Celelalte dimpotrivă, se referă la oameni care, nu este moral acceptabil să fie criticați pentru situația de vulnerabilitate în care se află.

Cu toate că principiul calității legii nu este enunțat în mod expres prin Constituție, acesta a fost recunoscut și consacrat prin jurisprudența Curții Constituționale, care a stabilit că originea acestuia se regăsește în art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, potrivit căruia *„În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”*. La modul general, s-a considerat că legea trebuie să îndeplinească anumite cerințe de claritate și previzibilitate pentru a putea fi respectată de destinatarii săi, în sensul adaptării corespunzătoare a conduitei de către aceștia.

În același sens, prin Decizia nr. 473/2013, Curtea Constituțională a statuat, de principiu, că *„orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu trebuie să afecteze însă previzibilitatea legii.”*

Decizia cadru a JAI care trebuia transpusă până în 2010 impune sancționarea infracțiunilor de natură rasistă și xenofobă. Or, prin intermediul sintagmei *„opinie ori apartenență politică”* se aduce o adăugare nepermisă de Constituție, de natură a aduce o cenzură dreptului la liberă exprimare.

Art. 1, intitulat „Infracțiuni de natură rasistă și xenofobă” din cuprinsul Deciziei-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L nr. 328 din 6 decembrie 2008, stabilește că „(1) Fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a se asigura că faptele menționate în continuare, săvârșite cu intenție, sunt pedepsibile: (a) instigarea publică la violență sau la ură împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui astfel de grup **definit pe criterii de rasă, culoare, religie, descendență sau origine națională sau etnică**; (b) săvârșirea unui act menționat la litera (a) prin difuzarea publică sau distribuirea de înscrisuri, imagini sau alte materiale; (c) apologia publică, negarea în mod public sau minimizarea vădită în mod public a gravității crimelor de genocid, a crimelor contra umanității și a crimelor de război, astfel cum sunt definite la articolele 6, 7 5 și 8 din Statutul Curții Penale Internaționale săvârșite împotriva unui grup de persoane sau a unui membru al unui

astfel de grup definit pe criterii de rasă, culoare, religie, descendență sau origine etnică sau națională, atunci când comportamentul respectiv este de natură să incite la violență sau ură **împotriva unui astfel de grup** sau membru al unui astfel de grup [...]”.

Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, prevede chiar ea însăși: “Prezenta decizie-cadru nu are efectul de a modifica obligația de a respecta drepturile fundamentale și principiile juridice fundamentale, inclusiv libertatea de exprimare și de asociere, astfel cum este consacrată la articolul 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană.”

De altfel, față de articolul corespondent din vechiul Cod penal, nu s-a mai folosit cuvântul “instigare”, despre care CCR a stabilit că desemnează determinarea cuiva să comită o infracțiune, ci cuvântul “incitare”, care este de o gravitate redusă, echivalentul unei banale provocări.

Introducerea unui criteriu ca cel al *opinie ori apartenenței politice*, care nu constituie și nici nu poate constitui un criteriu de apartenență la “un astfel de grup”, în sensul Deciziei, este de natură să încalce principiile și prevederile constituționale arătate în cele de mai sus.

Mai mult de atât, neclaritatea derivă inclusiv din faptul că, dacă violența și discriminarea știm ce sunt, referitor la termenul de “ură”, lucrurile nu sunt la fel de clare. Vorbim despre un termen care nu se manifestă în exterior prin violență și discriminare, pentru că acestea sunt menționate separat în text. Practic, este o simplă atitudine psihică a persoanelor față de ceva sau cineva.

IV. CONCLUZII

Prin urmare, arătăm că *Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (Pl-x nr. 134/2021)*, a fost adoptată cu încălcarea prevederilor constituționale, în ceea ce privește sintagma „*opinie ori apartenență politică*”.

În considerarea tuturor argumentelor expuse, vă solicităm respectuos **admiterea prezentei sesizări de neconstituționalitate.**

TABEL SEMNĂTURI OBIECȚIE DE NECONSTITUȚIONALITATE
cu privire la Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind
Codul penal (Pl-x nr. 134/2021)

Nr. crt.	Nume și prenume	Partid	Semnătură
1	MOLNAR RADU-IULIAN	USR	
2	Gheșu Daniel Sorin	USR	
3	KIENER ADRIAN	USR	
4	AROSTOL ALIN	USR	
5	Bogdan Rodanu	USR	
6	Chiriac Pristina-Paul	USR	
7	HANGAN POLLYANNA	USR	
8	Radu Iuliana	USR	
9	BOTEZ MIHAI-CĂTĂLIN	USR	
10	DANIEL TOBA	USR	
11	DIANA BUTOIANU	USR PUS	
12	GIURGIU ADRIAN	USR	
13	LAZAR ION MARIAN	USR	
14	Simionel Ungureanu	USR	
15	MIȚULE MARIUS ANDREI	USR	
16	LAZAR TEODOR	USR	
17	Dan Bănuș	USR	
18	DRUHA CĂTĂLIN	USR	
19	CHICHIRAU COSETTE	USR	
20	Simion Iuliana	USR	

TABEL SEMNĂTURI OBIECȚIE DE NECONSTITUȚIONALITATE
cu privire la Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind
Codul penal (Pl-x nr. 134/2021)

Nr. crt.	Nume și prenume	Partid	Semnătură
21	TEHOTA DRAGOS CATHIN	USR PLUS	
22	AMBERA OANA ALEXANDRA	USR	
23	ROȘU JUDITHA	USR	
24	TODOSIU BENICIAN	USR	
25	MOȘTEANU LIVIU IONUȚ	USR	
26	NEAGU KENISA-ELENA	USR	
27	Diana Stoica	USR PLUS	
28	DANA SILVIA DOIV	USR PLUS	
29	PRUNA CRISTINA-MĂDĂLINA	USR	
30	RIZEA CRISTINA-CAMELIA	USR	
31	BENGA TUDOR UCAJ	USR	
32	FĂLUI NICU	USR	
33	ION STELIAN	USR	
34	BUCAI IULIAN	USR	
35	PAVARIU RASU	USR	
36	MURARIU OANA	USR	
37	OZMEU CONO-CLODIA	USR	
38	LUPU ANDREI	USR	
39	ENLTĂREȚU VIOREL	USR	
40	BLAGA DANIEL	USR	

TABEL SEMNĂTURI OBIECȚIE DE NECONSTITUȚIONALITATE
cu privire la Legea pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2019 privind
Codul penal (Pl-x nr. 134/2021)

[illegible]

Codul penal (Pl-x nr. 134/2021)

[illegible]

[illegible]

ROMANIA

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

LEGE

**pentru modificarea art. 369 din Legea nr. 286/2009 privind
Codul penal**

Camera Deputaților adoptă prezentul proiect de lege.

Articol unic. – Articolul 369 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 510 din 24 iulie 2009, cu modificările și completările ulterioare, se modifică și va avea următorul cuprins:

**„Incitarea la violență,
ură sau discriminare**

Art. 369. – Incitarea publicului, prin orice mijloace, la violență, ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane sau împotriva unei persoane pe motiv că face parte dintr-o anumită categorie de persoane definită pe criterii de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă,

dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.”

*

* *

Prezenta lege transpune art. 1 alin. (1) lit. a) din Decizia-cadru 2008/913/JAI a Consiliului din 28 noiembrie 2008 privind combaterea anumitor forme și expresii ale rasismului și xenofobiei prin intermediul dreptului penal, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 328 din 6 decembrie 2008.

Acest proiect de lege a fost adoptat de Camera Deputaților în ședința din 14 martie 2022, în condițiile art. 147 alin. (2), cu respectarea prevederilor art. 76 alin. (1) din Constituția României, republicată.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

VASILE-DANIEL SUCIU